

ד. אנו נוקטים כדברי חכמים שאין אדם לוקה ומשלם, ולא כרבי מאיר הסובר לוקה ומשלם, (שלמד ממוציא שם רע). (ע' מכות ד). ואין עוד תנא הסובר כן. תוס'). לדברי עולא משלם ואינו לוקה ולדברי רבי יוחנן לוקה ואינו משלם, כנ"ל.

א. הלכה כרבי יוחנן (ערמב"ם חובל ד, ט ועוד). ופרשו התוס' שלפי מסקנת הסוגיא יש לומר שאף עולא לא אמר אלא בחובל בחברו, באונס ומפתה, ובעדים זוממים, שגילה בהם הכתוב שמשלם ואינו לוקה, אבל בכל התורה לוקה ואינו משלם. ויש מי שכתב שאפילו לרבי יוחנן, ממון של אדם שביד חברו והוא חייב לשלם לו, כגון בעושה שזכר שכיר — משלם ואינו לוקה. (ע' עשרה מאמרות חקור הדין א, יז. וע' במה שהקשה עליו בשו"ת חות יאיר קצג).

ב. התוס' הוכיחו שאין חילוק בין קנס לממון, בשניהם אין אדם לוקה ומשלם, לחכמים. ויש להסתפק למאן דאמר משלם ואינו לוקה, כיצד הדין בקנס כאשר הודה ונפטר, האם נחשב כמי ששילם ופטר מן המלקות או שזמא חייב מלקות. ע' בספר 'קול שמחה' לקוטי הש"ס — כתובות).

דף לג

נ. א. האם שייכת התראה בעדים זוממין?

ב. וכי ינצו אנשים... — במה הכתוב מדבר?

א. רבי אלעזר אמר: עדים זוממים אינם בני התראה. ופירש רבא שאי אפשר להתרות בהם מעיקרא, כי בשעת העדות יכולים לומר שכהנו ההתראה, ולהתרותם סמוך לעדות אי אפשר — שאם כן יימנעו ולא יעידו אפילו על אמת. ואביי פירש שבעצם אפשר היה להתרות בהם לאחר העדות בתוך כדי דיבור (ורב אחא בריה דרב איקא אמר: אפשר להתרותם מעיקרא ולרמוז להם בעדיניות בסמוך לעדות) אלא לפי שנאמר ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו והרי הם רצו להרגו ללא התראה, אף הם עצמם נהרגים ללא התראה. [ואפילו העידו על כהן שהוא בן גרושה וכד', שאינם נענשים משום 'כאשר זמם' — דינם שוה, משפט אחד יהיה לכם].

בשיטה מקובצת (ב"ק עג, מובא באבני מילואים במפתחות) כתוב שבעדות בן גרושה ובן חלוצה צריך התראה. וכבר תמהו על כך מסוגיתנו.

ב. וכי ינצו אנשים — אמר רבי אלעזר: במצות שבמיתה הכתוב מדבר, שנאמר ואם אסון יהיה ונתתה נפש תחת נפש. והתרו בו שאם יהרוג יהרג. אם היה אסון לאשה — לחכמים, חייב מיתה, שהמתכוין להרוג את זה והרג את זה חייב. ולרבי אינו חייב אלא ממון. ונפש — לאו דוקא אלא דמי נפש). לא היה אסון לאשה — משלם דמי ולדות לבעל, [ואף על פי שמותרה לדבר החמור (מיתה) מותרה לדבר קל (מלקות על החבלה), משלם ואינו לוקה, כאמור לעיל].

א. מבואר בגמרא בסנהדרין (עד) שאם לא ניתן להציל באחד מאבריו, הואיל והיה ניתן להרגו מדין 'רודף', פטור מממון.

ב. לתנא דבי חזקיה מתפרש הכתוב ואם אסון יהיה באחד משני אופנים; אם יהא אסון לחברו ולא לאשה. או אפשר שהכוונה לאסון באשה וכגון שנתכוין אליה. (עפ"י תוס' לה. ד"ה ומי. וע' בבאר דבריהם בשו"ת בית זבול ח"ב ג, ב).

ג. הרמב"ם (חובל ומזיק ד, ו) פסק שנתכוין להרוג את חברו והרג את האשה, הואיל והמיתה שלא במתכוין הרי זה כדבר שאין בו מיתה ומשלם דמי ולדות.

דפים לג — לד

נז. גנב וטבח בשבת, גנב וטבח לעבודת כוכבים, גנב שור הנסקל וטבחו — מה דינו?

גנב וטבח בשבת — אם חילל שבת ונתחייב מיתה בשעת הגניבה, הרי שנפטר מן התשלומין לגמרי, ואף על הטביחה פטור, שאם אין קרן אין ארבעה וחמשה. ואם לא חילל בשעת הגניבה — רבי מאיר מחייב ד' וה' וחכמים פוטרם. ופירש רבה שסובר רבי מאיר שחייב קנס אפשרי אף במקום חיוב מיתה. וכן פסק רבה עצמו, שאם היה גנב לו וטבחו בשבת [או במחירתו] — חייב. וכן נקט רב פפא. ואולם רבי יוחנן וריש לקיש ושאר אמוראים חולקים ופירשו דברי רבי מאיר כשטובח על ידי אחר, לכך חייב המשלח ממון [שנתרבה חיוב דו"ה על ידי שליח] מפני שאינו מתחייב מיתה. ולפי זה חכמים אינם חולקים בדין זה אלא אם נסבור (כדברי רב אחא / רבינא בדעת רבי יוחנן הסנדלר) שמעשה שבת אסור באכילה מדין תורה, וסוברים כרבי שמעון שחטיטה שאינה ראויה לא שמה שחטיטה, לכן פטור מד' וה' על הטביחה.

גנב בשבת וטבח בחול — יש פוטרם, שכיון שנפטר מהקרן פטור מד' וה'. (שיטמ"ק בשם רשב"א ושיטה ישנה) ויש מחייבים, כי הטביחה נידונית כגניבה חדשה (רא"ה, ריטב"א). וע' בחדושי הגרעק"א ובקובץ שעורים; אגרות משה חו"מ ח"ב נד, ב; בית זבול ח"ב יג, ג.

גנב וטבח לעבודת כוכבים — לרבי מאיר חייב [בטובח על ידי אחר, או אף על ידי עצמו וכרבה שקנס חידוש הוא שאעפ"י שחייב מיתה משלם] ולחכמים פטור. והעמידו באומר 'בגמר זביחה הוא עובדה' אבל בלאו הכי, מיד שהתחיל לשחוט כבר אסרה ושוב אינו מתחייב ד' וה' על הטביחה, שכבר נאסרה ואינה שייכת לבעליה.

לפרש"י (בב"ק עא) אוקימתא זו אינה אלא למאן דאמר ישנה לשחטיטה מתחילה ועד סוף. ולפירוש התוס' — לכולי עלמא.

גנב שור הנסקל וטבחו — לרבי מאיר חייב [וכנ"ל] ולחכמים פטור. והעמידו כגון שנעשה 'שור הנסקל' בבית שומר, וגנבו והגנב מבית השומר, וסובר רבי מאיר שהואיל והיה יכול השומר להחזירו לבעליו (כרבי יעקב) הרי הוא דבר הגורם לממון וכממון דמי (כרבי שמעון), אבל בלאו הכי — פטור, שהרי הוא אסור בהנאה ואינו שייך לבעליו. ולמאן דאמר שחטיטה שאינה ראויה לא שמה שחטיטה — בכל אופן פטור.

גנב שור הנסקל ומכרו — לדעת התוס' אם מכר לנכרי מכירתו מכירה ואעפ"י שאסור בהנאה. ודוקא לישראל אמרו (בב"ק מה) מכרו אינו מכור. ויש אומרים שאינו במכירה כלל לפי שאינו ברשותו. (כן כתב בקובץ שעורים בדעת רש"י בב"ק שם. וע"ע שערי שמועות). ויש מי שכתב שליש לקיש אפשר למכור איטורי הנאה אף לישראל. וי"ח. ע' זכר יצחק ל.

ראה רבי דברי רבי מאיר שחטיטה שאינה ראויה שמה שחטיטה לענין 'אותו ואת בנו' (וכן לשאר הלכות שבתורה, כגון תשלומי ד' וה'. תוס'; ר"ן), ודברי רבי שמעון לענין כיסוי הדם (שנאמר שם אשר יאכל). וכן הלכה. (עפ"י חולין פה ופוסקים).

דף לד

נח. המבשל בשבת בשוגג ובמזיד — מה דין המאכל?

המבשל בשבת; בשוגג — לרבי מאיר מותר לו לאכול (אפילו בו ביום). לרבי יהודה מותר לו עצמו לאכול רק במוצאי שבת (אבל לא בשבת, שקונסים שוגג אטו מזיד). ולרבי יוחנן הסנדלר יאכל במוצאי שבת לאחרים ולא לו.

התוס' פרשו שלרבי יהודה בין לו בין לאחרים אסור בו ביום ומותר למוצאי שבת.